

Sande Venstres program

for perioden 2015-2019

Innholdsfortegnelse

Sande for fremtiden	4
Om Venstres politikk	4
Politiske forutsetninger	5
Det lokale folkestyret	5
Politisk samarbeid	5
Økonomisk grunnlag	6
Demokrati og deltakelse	6
Deltakelse	6
Åpenhet	7
Et sterkt demokrati	7
Kommunesammenslåing	8
Økonomi	9
Planen for Sande	10
Arealpolitikk	10
Boligbygging	11
Infrastruktur	11
Et sterkt sentrum og aktive grender	12
Miljøpolitikk for fremtiden	12
Grønn transport	13
En grønn og klimanøytral kommune	13
Et miljøvennlig landbruk	14
Allmenn tilgangen til naturen	14
Oppvekst	15
Læreren i fokus	15
Barna i fokus	16
En trygg skolehverdag	16
Skolefritidsordning (SFO)	17
Barnehage	17
Barnevernet	18
Næring og nyskaping	18
Lokale arbeidsplasser	19
Gründer- og næringsvirksomhet	19
Servicekommunen - en verdifull medspiller	20
Kultur og idrett	20
Kultur	20
Kulturskolen	21
Fritidsklubber	21
Idrett og fysisk aktivitet	21
Bibliotek	22
Gode rammer for frivillighet	22
Helse og omsorg	22

Folkehelse	22
Eldreomsorg	23
Psykisk helsevern	23
Rusomsorg	24
SLIK VIL VENSTRE ARBEIDE FOR SANDE	26
Venstres 10 liberale prinsipper	27
Friheten skal gjelde overalt, for alle	27
Det personlige ansvaret er ufravikelig	27
Alle har ansvar for hverandre, for miljøet og for kommende generasjoner	27
Virkelig frihet forutsetter felleskap og rettferdighet	27
Politikk skal fremme livskvalitet og menneskelig vekst	27
Politisk makt skal komme nedenfra	27
Makt skal spres og balanseres	28
Den liberale staten er upartisk, sterk og begrenset	28
Liberalismen er optimistisk og alltid underveis	28

Sande for fremtiden

Venstre er det sosialliberale partiet i norsk politikk. Vår politikk tar utgangspunkt i det enkelte menneske. Politikken skal innebære et utålmodig arbeid for rettferdige løsninger som gir alle mennesker frihet. Alle skal ha mulighet til å bruke sine evner til beste for seg selv og samfunnet.

I Sande går Venstre til valg på et program som handler om både fornying og bevaring. Kommunen trenger begge deler. Venstre ønsker å ta i bruk de mulighetene som åpner seg i årene framover, i harmoni med det som er skapt før oss.

Om Venstres politikk

Venstre er et sosialliberalt parti. Liberal politikk handler om frihet for den enkelte kombinert med ansvar for hverandre. Mennesker er frie og likeverdige, og har evner til å skape når de får muligheter til å utfolde seg. Liberal politikk er å arbeide for mangfold i samfunnslivet, og at relasjonene mellom mennesker bygger på toleranse og respekt uansett sosial, kulturell eller etnisk bakgrunn. Dette plasserer Venstre i sentrum av norsk politikk, hvor vi forener det beste fra begge sider i politikken.

Venstre ønsker et enklere, nyskapende og bærekraftig Norge. Gjennom våre fire politiske satsingsområder, miljø, skole, sosialt ansvar og småbedrifter vil Venstre skape en et samfunn som er rustet for fremtidens utfordringer. I lokalpolitikken i Sande vil vi ha disse satsingsområdene som bakgrunn for vårt arbeid. Vi vil videreføre våre lokale prioriteringer som setter barn og unges oppvekstkår i sentrum, og som prioriterer kommuneutvikling ut fra hensyn til miljø, historie og trivsel.

Venstre vil være et korrektiv til høyresidens forkjærlighet for utvikling styrt av pengemakt, og den sosialistiske sidens forkjærlighet for byråkratiske løsninger og ensretting. Venstre ønsker et samfunn der man søker enkle og fornuftige løsninger.

Venstre i Sande vil foran kommunevalget i 2015 ha følgende målsettinger for sin politikk:

- Kommunen skal bygge på åpenhet, effektiv tjenesteyting og god service
- Folkestyret skal baseres på folks aktive deltakelse og engasjement i lokalsamfunnet. Vi vil ikke ha et tilskuerdemokrati, der makten samles på stadig færre hender i politikk og administrasjon
- Kompetanse og kunnskap er nøkkelen til en god framtid. Venstre vil satse på kvalitet i skolen, der eleven skal stå i fokus. Gode læringssituasjoner er viktigere enn skjemaer og rapporter
- Kommunen skal gi folk rammer for et godt liv i alle livets faser, og legge til rette for en enklere, tryggere og mer fleksibel hverdag for alle, også de med særlige pleie- og omsorgsbehov
- Kommunen skal preges av satsing på kultur, hvor støtte til det frivillige initiativ og dugnadsånd må prioriteres

- Kommunen skal ha en aktiv næringspolitikk, kulturpolitikk og miljøpolitikk, og derigjennom bidra til en positiv og bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet
- Sande skal være en attraktiv kommune å bo og arbeide i. En bygd i vekst stiller store krav til gode løsninger. Vekst og utvikling må ta hensyn til vår kulturarv og svært gode landbruksjord
- Sande skal redusere lokale CO2 utslipp
- Jobbe for at innbyggerne i Sandes interesser innen demokrati og tjenesteyting blir best mulig i en ny kommunestruktur

Politiske forutsetninger

Det lokale folkestyret

Et stadig mer komplisert styringssystem kan gjøre det vanskelig å forstå hva som foregår i kommunene. For Venstre er et velfungerende lokaldemokrati viktig. For å holde demokratiet levende, med et reelt folkestyre, må det hele tiden pleies og videreutvikles. Vi må sørge for at det er de folkevalgte som styrer lokalsamfunnet. Det betyr at det folkevalgte organ må ta tilbake noe av den styringen som har vært delegert til kommunens administrasjon.

Venstres vil ha et enklere Sande hvor ressursene brukes så nær grasrota som mulig. Mindre byråkrati og mer direkte tjenesteproduksjon er veien å gå. Ledere i kommunens administrasjon må oppfordres til å gi mer ansvar og myndighet til kommuneansatte som viser seg kvalifisert for dette.

Ordføreren skal fungere som kommunestyrets tillitsvalgte og sørge for at kommunestyrets vedtak følges. Samtidig er det viktig at ordføreren er til stede i den kommunale organisasjonen slik at aktuell kunnskap kan bringes tilbake til kommunestyret. Ordføreren skal være ordfører for alle, ikke bare for eget parti.

Venstre er forbeholdne når det gjelder privatisering/konkurransetsetting av viktige offentlige velferdstjenester. Dersom slike saker dukker opp, vil vi vurdere dem i hvert enkelt tilfelle ut fra hensynet til brukeres og ansattes beste.

Innen områder hvor det opprettes eller opprettet kommunale selskaper krever Venstre at styrene skal ha folkevalgte representanter i tillegg til folk fra næringslivet. Det er nødvendig for at hensynet til brukerne/innbyggerne skal sikres og politikerne skal ha den nødvendige innsikt og innflytelse på den overordnede styringen.

Politisk samarbeid

For å styre Sande kommune er det nødvendige med et åpent og saklig samarbeide mellom de politiske partiene. Venstre kan samarbeide med alle partier for å finne fornuftige løsninger. Venstre er tilhengere av debatt og bred politisk forankring.

Venstre ønsker et alternativ med samarbeid som fører til at Venstres ordførerkandidat blir valgt.

Økonomisk grunnlag

Selv om alle ønsker det beste, vil ofte det økonomiske grunnlaget sette grenser for hva som er mulig å gjennomføre i kommunen. Venstre er opptatt av et grundig budsjettarbeid og en nøktern økonomisk politikk. Venstre tar avstand fra økonomisk urealistisk og populistisk politikk.

Det å være folkevalgt innebærer å måtte si nei til mange åpenbare ønsker og behov. Skal noe prioriteres må andre ting nedprioriteres. Pengesekken som kommunen hvert år har til rådighet er for liten til at vi kan utføre alle kommunale tjenester slik vi kunne ønske oss.

Kommunens inntekter kommer fra tre kilder: skatt, kommunale avgifter og direkte overføringer fra staten. Kommunale avgifter vil Venstre holde på et rimelig nivå og de øvrige inntektene er det staten som fastsetter (med unntak av eiendomsskatten). Overvåkning av kostnadene forbundet med tjenesteproduksjonen er et politisk ansvar. Venstre vil arbeide for en stabil og forutsigbar økonomi uten eiendomsskatt.

Demokrati og deltakelse

Hele det demokratiske prosjektet baserer seg på at innbyggerne gir fra seg en viss grad av personlig frihet, mot at fellesskapet organiserer samfunnet slik at trygghet, rettferdighet og like muligheter for alle leveres tilbake. Kommunen forvalter fellesskapets økonomiske og arealmessige ressurser for innbyggerne. Frihet og demokrati bygges nedenfra. Når sentraliseringstakten øker vil Venstre være en vokter av lokaldemokratiet.

Deltakelse

En av de mest alvorlige truslene mot demokratiet er apati. Dersom borgerne føler at de ikke har en reell innflytelse i det demokratiske system, vil støtten til demokratiet forvitne og det vil fremstå som mye mindre robust. Det er politikernes ansvar å øke engasjementet blant velgerne, og få opp valgdeltakelsen ved kommunevalgene. Venstre ønsker at den enkelte innbygger skal ha så stor innflytelse som mulig.

Venstre har en lang tradisjon med å søke deltakelse fra og dialog med innbyggerne ved å stå på stand i Sande sentrum. Venstre vil derfor at ordføreren regelmessig skal flytte kontoret ut til innbyggerne. Venstre ønsker å invitere innbyggerne til å dele sine synspunkter på tidligere tidspunkter i politiske beslutningsprosesser.

For å engasjere unge borgere vil Venstre innføre stemmerett for 16. og 17. -åringer i Sande kommune. For å øke de unges demokratiske deltakelse er det viktig med et

vitalt ungdomsråd med reell innflytelse. Ordningen med møtegodtgjørelse og selvbestemt møtetidspunkt for ungdomsrådet må videreføres. Etableringen av Ungdomsrådet i inneværende perioden er en stor styrking av demokratiet og har gitt ungdommene i kommunen en stemme utad. Alle ungdommer skal ha likeverdige muligheter til å bli valgt til Ungdomsrådet. Etter Venstres mening bør representantene velges i demokratiske valg ved ungdomsskolen og Sande videregående skole.

Venstre vil:

- Sikre lokal innflytelse gjennom jevnlig nærmiljømøter
- Innføre stemmerett for 16- og 17 åringer
- Vitalisere ungdomsrådet gjennom demokratiske valg blant ungdommen selv
- At ordføreren regelmessig flytter kontor ut for å møte innbyggerne

Åpenhet

En forutsetning for et velfungerende demokrati er åpne, ryddige, transparente og demokratiske prosesser. Venstre vil kjempe for mest mulig innsyn for innbyggerne. Det er viktig at politiske beslutninger gjøres på åpne arenaer, og ikke bak lukkede dører. Venstre vil ha en kultur der kommunen aktivt og på et tidlig tidspunkt involverer innbyggere i saks- og planprosesser.

Lokalavisen spiller en viktig rolle som formidler. Kommunestyret bør derfor flyttes til tirsdager.

De ansatte i kommunen vet hvor skoen trykker. Vi vil at de ansatte i kommunen skal ha frihet til å informere innbyggerne og politikerne direkte om eventuelle utfordringer.

Venstre vil:

- Skape en kultur for innbyggerinvolvering ved saksbehandling
- Gjennomgå rutiner og reglement for annonsering, innkalling og protokollføring av møter og politiske orienteringer
- Innføre videooverføring fra alle orienteringsmøter, utvalgsmøter og formannskapsmøter
- Forbedre videooverføring fra kommunestyret så også representantene i salen kan sees
- Flytte møtedag for formannskap og kommunestyre fra onsdag til tirsdag for å bli mer tilgjengelig for lokalavisa
- Ha ytringsfrihet for kommunalt ansatte

Et sterkt demokrati

Det er og skal være politikerne som har ansvaret for styringen av kommunen. Sande Venstre har levert helhetlige budsjettforslag hvert år i perioden 2011-2015.

Ordføreren er lønnsleder i kommunen med sin godtgjøring tilsvarende 95 % av stortingsrepresentanters godtgjøring. Ordførerens godtgjøring er svært god sammenlignet med den sparsommelige godtgjøringen til andre folkevalgte. Det blir et fattig demokrati når det kun er en person som har så mye tid og anledning til å drive med politikk og sette seg inn i de ulike sakene.

Venstre vil:

- At rådmannen ansettes på åremål
- Ordførerens godtgjøring reduseres
- Godtgjøringen til politikerne må fordeles mer demokratisk

Kommunesammenslåing

Venstre er positive til kommunesammenslåing som løsning på demokratiske- og økonomiske utfordringer som Sande står overfor. En svak økonomi påvirker tjenesteproduksjonen, mens stadig større tjenesteproduksjon gjennom interkommunale selskaper gir et underskudd på demokrati.

Det er et bredt flertall for kommunereformen på Stortinget. Kommunereformen legger opp til at kommunene skal få ansvaret for flere tjenester. Venstre mener at kontroll over flere tjenester styrker demokratiet. Størrelsen på dagens kommuner kan være u hensiktsmessig for å få ansvar for flere oppgaver. Derfor må kommunene bli større enn i dag. Likevel kan det være behov for å involvere innbyggerne i nærmiljøene ved lokale saker. Ved en kommunesammenslåing vil Venstre vil kreve at det etableres kommunedelsutvalg.

Etter Venstres syn vil det være svært uheldig for kommunens innbyggere dersom Sande kommune velger å stå alene. Ved å stå alene risikerer Sande å måtte bruke dyre løsninger for å løse oppgaver som i dag driftes gjennom interkommunale avtaler eller selskaper. Sande vil også gå glipp av den økonomiske gulroten som tilbys kommuner som slår seg sammen frivillig.

Ved en sammenslåing krever Venstre at kommunens arealplan er utgangspunktet for den fremtidige utviklingen av Sande. Tjenesteproduksjonen skal foregå lokalt. Barnehage, skole og helse- og omsorgstjenester må fortsette å ligge lokalt. Det er av mindre viktighet hvor administrative oppgaver gjennomføres.

For Venstre er det et viktig poeng at Sande alltid vil forbli Sande, uavhengig av hvor rådmannen har kontor. Tilhørigheten til tettstedet Sande må ikke forveksles med kommunens politiske struktur. Det er innbyggerne som bor i et område som skaper stedets identitet ikke hva man kaller den politiske organiseringen.

Venstre vil:

- Si ja til kommunesammenslåing
- Etablere kommunedelsutvalg i en ny og større kommune
- Sørg for at Sandes innbyggere interesser ivaretas ved kommunesammenslåing

- Kreve at Sandes kommuneplan ligger til grunne for den fremtidige utviklingen i Sande
- Kreve at tjenesteproduksjon som berører mennesker direkte forblir i lokalsamfunnene

Økonomi

Venstre vil føre en ansvarlig økonomisk politikk i Sande. Det er store økonomiske utfordringer i kommunen. Sande kommune trenger en ny kurs for å sikre en langsiktig og god økonomi.

Kommunen er i en fase der vi gjennom mange år har forsømt vedlikehold av bygg og i stedet måttet gjennomføre store investeringer når bygninger har forfalt. Som følge av befolkningsveksten har kommunen måttet investere i ny infrastruktur. Befolkningsvekst øker behovet for alt fra barnehager til gravlunder. Dette har medført en stor økning i finanskostnader, og kutt i tjenesteproduksjon. Denne kursen må snus.

Bygging ved offentlig-privat samarbeid (OPS) kan være en løsning for å sikre bygg av høy kvalitet med avtalefestet vedlikehold til en gunstig pris for kommunen. OPS åpner for innovasjon og effektivisering ved at det tidlig kan velges løsninger som gir besparelser på sikt, både i utforming av bygget, drift og vedlikehold, samt på gjennomføring. Når livssyklus-kostnader er viktige for både oppdragsgiver og leverandør blir resultatet bygg av høy kvalitet. OPS bør vurderes i hvert enkelt utbyggingsprosjekt av noe størrelse.

Venstre har lenge tatt til ordet for at kommunen må få oversikt over behovet for investeringer i et større tidsperspektiv enn den fireårige handlingsplanen. Ved å vite når og hvor investeringer må gjøres, kan kommunen planlegge for kommende utgifter. En god oversikt over fremtidig investeringsbehov er avgjørende for en trygg økonomisk styring.

Kommunen må stadig søke forbedring og effektivisering av kommunen. Kommunen bør bli en foregangskommune innen kontinuerlig forbedring. Omstillingen på Sandetun har bevist at kommunen må bedre sin kompetanse for fremtidige omstillinger. En dårlig gjennomført omstilling er svært alvorlig og fører til slitasje på ansatte, dårligere økonomisk måloppnåelse og lavere kvalitet på tjenester. Venstre ønsker at Sande kommune skal være best på involvering av ansatte i omstillingsprosesser. Det er ansatte som sitter på nøkkelen til å finne nye og bedre måter å organisere arbeidet på.

Den manglende langsiktige økonomiske planleggingen i Sande har medført at eiendomsskatt er blitt innført. Eiendomsskatt er en usosial skatt som ikke tar hensyn til innbyggernes økonomiske situasjon. Eiendomsskatten går ikke over skatteseddelen og tar følgelig ikke hensyn til livssituasjonen til den enkelte. Når eiendomsskatt først er innført er det et krevende arbeid å fjerne den. Risikoen er at de nye inntektene utsetter nødvendige effektiviseringer og kutt. Venstre vil fjerne eiendomsskatten så fort som mulig.

Det finnes en rekke nasjonale støtte- og prøveordninger som kan gi kommunen en bedre økonomi. Disse bør utnyttes i større grad enn i dag. Det finnes også en rekke potensielle inntektsmuligheter for kommunen. Norge som nasjon står overfor et skifte innen energiproduksjon. Venstre mener at selv om det ikke er en kommunal kjerneoppgave bør det utredes om kommunen skal investere i grønn energi. Investeringer i grønn energiproduksjon kan være et aktuelt virkemiddel for å øke kommunens inntekter samtidig som positive ringvirkninger som kraftige kutt i klimagassutslippene.

Venstre vil:

- Avskaffe eiendomsskatten
- Prioritere vedlikehold for å begrense investeringsbehovet fremover
- Kartlegge og analysere behovet for kommunale tjenester i fremtiden slik at det blir mulig å planlegge kommunens langsiktige økonomi
- Kartlegge kommunens investeringsbehov i et 10, 15 og 20 års perspektiv
- Bruke OPS som modell for å realisere investeringsprosjekter der det er lønnsomt
- Gjøre Sande til en foregangskommune i omstillingsprosesser
- Være best på involvering av ansatte ved omstillinger
- Være på offensiven når det gjelder nasjonale støtte- og prøveprosjekter
- Utrede mulighetene for grønn energi i kommunen

Planen for Sande

Arealpolitikk

Sande har gode transportløsninger er store arbeidsmarkeder tilgjengelige for innbyggerne våre. Det er en stor etterspørsel etter arealer til bolig- og næringsformål selv om boligprisene er nest høyest i fylket. Med denne posisjonen er befolkningsvekst uunngåelig – og kommunen kan tillate seg is i magen for å kunne gjøre gode og gjennomtenkte valg.

Med Norges beste matjord og flott natur på alle kanter er det svært viktig å disponere arealene våre smart, slik at hensyn til jordvern, naturvern og stedsutvikling kan gå hånd i hånd. Omdisponering av arealer faller sjeldent i god jord hos alle berørte parter. Ved store forandringer i områder som berører mange er det viktig med ryddige prosesser. Dispensasjoner fra kommunens arealplan eller sentrumsplan er svært uheldig for demokratiet.

Venstre vil:

- At boligområder utelukkende blir plassert på arealer uegnet for dyrking av mat
- Videreutvikle det regionale næringsområdet i Hanekleiva som hovedområde for plasskrevende næringsvirksomhet
- Sørgе for at vern av dyrket mark ivaretas ved alle utbygginger

- Påse at store utbyggingsprosjekter kun blir godkjent når disse er regulert gjennom kommunens arealplan

Boligbygging

Sande skal ha et variert botilbud. Det må finnes en variasjon av boliger som passer for alle. Dette gjelder alle utforminger og prisklasser. Den siste tiden er volumet av leiligheter, og tomannsboliger økt betraktelig. Med unntak av Sande sentrum bør boligstrategien legges om.

Venstre ønsker at flere mennesker skal kunne bygge sitt eget hus. Det bør legges til rette for salg av romslige tomter for eneboliger. Tomtene, og ikke minst saksbehandlingen må ikke ekskludere privatpersoner. For å imøtekomme kravet om arealutnyttelsen som regional plan for bærekraftig arealpolitikk (RPBA) legger opp til, ønsker Venstre at kommunen kalkulerer med en gjennomsnittlig utnyttelsesgrad for et boligområde, der noen få borettslag er med på å tilfredsstille utnyttelsesgraden. Øvrige arealer avsatt til boligbygging bør legges til rette for stor grad av eneboliger.

Venstre vil:

- Sørge for en økt tilgang på byggeklare tomter til eneboliger
- At estetiske faktorer skal i større grad legges til grunn når utbyggingsprosjekter skal reguleres

Infrastruktur

Infrastrukturen i Sande er god. E18 og jernbanen sørger for rasjonell transport inn og ut av kommunen. Den økte befolkningsveksten i området Sande sentrum og ut mot Berger, samt nye boligområder i Østbygda og Klevjerhagen øker presset på fylkesveiene. Den økte trafikken fører både til utfordringer når det kommer til kapasitet, men også til trafikksikring. Ved fremtidige rullinger av arealplanen må hensyn til trafikkavvikling tas. Det må gjennomføres trafikksikringstiltak på veistrekningene sentrum-Klevjerhagen og sentrum-Østbygda. Kapasitetsproblemene på Fv319 mot Svelvik må løses med hensyn til planlagte utbygging av Skafjellåsen nord.

Den øvrige infrastrukturen i Sande er i hovedsak tilfredsstillende. Arbeidet med å bygge ut vann- og kloakk må fortsette. Tiden er nå moden for å skifte det eksisterende kobbernett med teknologier som tillater høye datahastigheter. Utbyggingen av fibernett må intensiveres og Venstre vil at kommunen skal ta ansvar for at fibernett bygges ut til alle husstander i Sande, også de som kommersielle aktører ikke finner lønnsomme å knytte til sitt nett.

Venstre vil:

- Gjennomføre trafikksikringstiltak på fylkesvei Fv950 Gallebergsveien og Fv945 Østbygdaveien
- Vektlegge trafikkavvikling i fremtidige rullinger av arealplanen

- Begynne planlegging av vei for ringbuss gjennom Østbygda i forbindelse med utbygging av Skafjellåsen nord
- Prioritere utskifting av kobbernett til fibernett i hele kommunen
- Tilrettelegge for en smidig saksgang ved utbygging av fibernett
- At Sande kommune er offensive i å søke statlige midler til utbygging av fibernett

Et sterkt sentrum og aktive grender

Sande sentrum skal fungere som den sentrale møteplassen i kommunen. Venstre ønsker et sterkt og levende sentrum med et yrende liv. Et viktig skritt for å vitalisere sentrum er sentrumsplanen. Venstre er tilhenger av fortetting i sentrum slik at de som vil bo sentralt får mulighet til det. Flere folk i sentrum fører til økt aktivitet på torg og sosiale arenaer som bibliotek, kafe eller sentrumsarrangementer. Fortetting i sentrum krever likevel varsomhet, da store og høye bygninger berører svært mange. Ved utbygginger i sentrum er det avgjørende å ha en helhetlig forståelse av utfallet. Venstre ønsker at alle nye utbygginger gjennomføres i tråd med sentrumsplanen.

Sandeelva er i forbindelse med sentrum en uutnyttet ressurs. For å ta i bruk arealer i sentrum må elven sikres. Ved gjennomføringen av dette arbeidet kan Sandeelvas potensielle utnyttes. Venstre mener at med rette grep kan elva transformeres til en fantastisk park som alle Sandesokninger kan være stolte av.

Sande består mer enn sentrum. Det er derfor viktig med et fokus på levende lokalsamfunn rundt i kommunen. For å ha aktive grender må det være en tett dialog med innbyggerne. Venstre har stor tiltro til frivilliges innsats for å vitalisere de ulike lokalsamfunnene. Venstre vil at lokale tiltak som krever søknader må få en enkel saksgang i kommunen.

Venstre vil:

- Øke bebyggelsen i sentrum gjennom fortetting
- Påse at utbygginger i sentrum foregår gjennom en ryddig prosess og i tråd med helheten i sentrumsplanen
- Fjerne snødeponiet fra Sande torg
- Gjøre om Sandeelva til et parkområde
- Innføre skjenkestopp kl 03.00 for inneservering og 02.00 for uteservering

Miljøpolitikk for fremtiden

Vi må ta vare på lokale miljøverdier. 15 % av Norges klimagassutslipp kan, og bør, kuttes gjennom lokale tiltak. Miljøvern omhandler mer enn klimagassutslipp. I Sande gjelder dette bevaring av vår fantastiske kyststripe og våre fruktbare jorder. Miljøarbeid går hånd i hånd med innovasjon og nyskaping. Venstre vil være en pådriver for nye og bedre løsninger i samarbeid med næringslivet.

Grønn transport

Økt bruk av kollektiv transport og bruk av sykkel som framkomstmiddel gir flere fordeler som mindre trafikk på veiene og en reduksjon i utslipp av CO₂. Å komme seg rundt i Sande kommune ved hjelp av kollektivtransport eller sykkel alene kan være utfordrende. Tog og buss korresponderer dårlig, og flere strekninger er svært trafikkfarlige for myke trafikanter.

Venstre har en visjon om at det skal være lett, smidig og trygt å komme seg rundt i Sande kommune både til fots, på sykkel eller kollektivt. Sande kommune skal bli best på miljøvennlig adkomst til skole og tog. Jernbanen må utvikles til å bli den foretrukne transportmetoden når man reiser til og fra kommunen.

Venstre vil:

- Sørgje for at lokalbuss og tog korresponderer
- At Sande kommune tar initiativ til varmeskur på togstasjonen
- Jobbe for at alle pendlertog stopper i Sande
- Samarbeide med jernbaneverket om en løsning som sikrer nok parkeringsplasser på Sande stasjon
- Bygge låsbart sykkelkur ved Sande stasjon
- Bygge et gjennomgående nettverk av gang- og sykkelveier i hele kommunen, der skoleveiene prioriteres
- Etablere hurtigludere for el-bil i Sande sentrum

En grønn og klimanøytral kommune

Sande kommune har et fornyingsbehov. Plassmangel gjør at kommunen har et økt behov for å bygge nytt. I tillegg er en stor andel av kommunens bygningsmasse gammel og lite klimavennlig. Tiltak for å begrense energiforbruket vil gi en økonomisk gevinst og være svært virkningsfulle i reduksjon av klimautslipp.

Sande kommune er en stor kunde av varer og tjenester. Gjennom innkjøp har derfor kommunen et potensiale til å bidra til et grønt skifte i næringslivet. Kommunen må bruke sin posisjon og i større grad vektlegge et miljø- og klimaaspekt i anbudsprosesser.

Sande kommune har lagt ned mye arbeid i en klima- og energiplan. Planen er gammel, og tiltakene blir i liten grad prioritert. Venstre vil aktualisere en god klima- og energiplan. Planen må rulleres jevnlig for å innarbeide nye og innovative løsninger fortløpende. Videre må tiltakene må prioriteres i budsjett- og handlingsplaner.

Venstre har som visjon at Sande kommune reduserer sine klimautslipp i tråd men nasjonale mål. Gjennom en helhetlig satsing på klima- og energitiltak skal kommune skal bli best på å bruke minst energi.

Norge som nasjon står overfor et skifte innen energiproduksjon. Venstre mener at selv om det ikke er en kommunal kjerneoppgave bør det utredes om kommunen skal bidra til dette skiftet ved å investere i grønn energi. Investeringer i grønn

energiproduksjon kan være et aktuelt virkemiddel for å øke kommunens inntekter samtidig som vi bidrar til kraftige kutt i klimagassutslippene.

Venstre vil:

- Oppgradere kommunens bilpark til el-biler eller ladebare hybrider
- Revidere kommunens klima og energiplan og rullere denne jevnlig
- Øke andelen av miljømerkede kommunale innkjøp
- Arbeide for å miljøsertifisere kommunale virksomheter
- At alle nye boligfelt klargjøres for fjernvarme
- Gjennom kommunens nettsider informere om alternative energiformer og støtteordninger for utskifting til disse
- Utrede mulighetene for grønn energi i kommunen

Et miljøvennlig landbruk

Sande har mye sammenhengende areal med matjord av beste kvalitet. Vi har dermed et spesielt ansvar for å bruke matjorda til matproduksjon og være med på å sikre den fremtidige matberedskapen. Gjennom økt fokus på viktigheten av kvalitet i mat og dyrevelferd må Sande befeste sin posisjon som en ledende produsent av økologiske produkter.

Utviklingen i Sande kommune må gå hånd i hånd med hensynet til dyrket mark. Utbyggere, kommune og innbyggere må bidra til smarte løsninger som hindrer videre nedbygging av jordene rundt om i kommunen.

Venstre vil:

- Ta vare på matjorda og ha jordvern som førende prinsipp
- Kreve nydyrking som kompenserer tapt matproduksjon i eventuelle tilfeller der andre meget store samfunnsinteresser fører til omdisponering av matjord
- Stimulere til omlegging til økologisk drift i landbruket med fokus på kvalitet og dyrevelferd

Allmenn tilgangen til naturen

Ifølge FN er det en allmenn rett å ferdes der en vil. Sande har Vestfolds lengste kystlinje og er omgitt av fantastisk utmark. Samtidig utfordres den allmenne tilgangen til naturen av ulovlige oppførte bygninger i strandsonen, øyer som gror igjen, mangel på badeplasser eller turløyper med universell utforming og dårlig merkede stier.

Venstres ønsker at Sande kommune skal legge til rette for aktiv bruk av kyst og utmark. Oslofjorden bør bli et marint verneområde med yrende dyreliv både over og under vann. Det skal være enkel adkomst til badeplasser og grønne rekreasjonsområder for alle kommunens innbyggere.

Venstre vil:

- Gjennomføre en lovlighetskontroll av bygninger oppført i strandsonen
- Tillate beitedyr på øyene i Sandebukta ren
- Samarbeide med lag- og foreninger om forvaltning av kommunens turstinettnettverk, spesielt oppmerking og skilting
- Verne grønne lunger rundt eksisterende boligområder og kreve grøntområder i forbindelse med fremtidige utbygginger
- Etablere flere turstier og bade- og fiskeplasser med universell utforming

Oppvekst

Barn og unge er vår felles fremtid. Venstre vil satse på barn og unge gjennom et godt oppvekstmiljø, trygge barnehager og en skolehverdag som setter den enkelte eleven i fokus. For Venstre er det å sikre barn et godt utdanningstilbud av høy kvalitet avgjørende.

Sandes økte fokus på skolen har gitt frukter. For Venstre er det viktig å videreføre arbeidet med å skape best mulig forutsetninger for den enkelte elev. Alle har skal ha rett til å nå sitt potensial. I den økonomisk utfordrende situasjonen Sande befinner seg i, vil Venstre prioritere skolen. Dette må gjøres ved å forvalte ressurser smart.

Læreren i fokus

Læreren er skolens viktigste ressurs og dyktige og motiverte lærere er nøkkelen til en god skole. Gjennom etter- og videreutdanning vil Venstre gi lærerne i Sande mulighet til å utvikle sin kompetanse. God klasseledelse er lærerens nøkkel til å kunne se den enkelte elev. Venstre vil sørge for at lærerens tid først og fremst brukes sammen med eleven, og at rapportering og byråkrati begrenses til det som er nødvendig.

En god skole trenger dyktig og inspirerende skoleledelse. Venstre vil gi lokale skoleledere tillit gjennom større pedagogisk frihet, men sette krav til kompetanse innenfor ledelse.

Venstre vil:

- Styrke tilbudet om etter- og videreutdanning
- Tilby kursing i pedagogikk til ufaglærte ansatte i skolen
- At rektorene fokuserer på viktigheten av god klasseledelse
- Beholde lærere med lang og viktig erfaring gjennom seniortiltak
- Redusere skjemaveldet ved å forenkle rutine for rapportering i skolen
- Øke tilgjengeligheten til helsesøstre
- At alle rektorer i Sande skal ha formell skolelederkompetanse

Barna i fokus

Skole og barnehage er først og fremst til for barnets skyld. Både barnehagetilbudet og skolen må bli mer tilpasset den enkeltes behov. En liberal skolepolitikk legger til grunn at ingen elever er like, samtidig som vi har ambisjoner for hver eneste elev. Venstre vil ha en skole for læring og kreativitet.

Venstre vil at hver enkelt elev skal sees, og utfordres på sitt ferdighetsnivå. Det er svært viktig at det på et tidlig tidspunkt gjennomføres tiltak som hjelper alle elever til å henge med i basisfagene.

Samtidig har noen elever spesielle talent. Elever med særlige ferdigheter i et eller flere fag bør få tilbud om en skolehverdag tilpasset deres ferdighetsnivå. Tilpasset opplæring må utfordre hver elev til å få ut sitt beste. Venstre vil at alle elever skal få en list å strekke seg etter.

Gjennom å styrke praktiske og relevante valgfag på ungdomsskolen gis elever mulighet til å oppleve mestring og utvikle sine praktiske ferdigheter. Ved å samarbeide med næringslivet kan praktiske valgfag videreutvikles og gjøres mer lærerike og relevante.

Venstre vil:

- Sørg for at alle elever får opplæring tilpasset sitt nivå
- Forbedre koordineringen mellom barnevern, skolehelsetjeneste og skole rundt en enkelte elev, for å fange opp elever med utfordringer
- Ha logoped, spesialpedagogisk og psykologisk kompetanse tilgjengelig for skolene
- Bruke de muligheter teknologi gir til å tilpasse opplæringen og bedre læringsutbyttet, uten at den virker distraherende
- Bruke nivådeling i enkeltfag der det er hensiktsmessig, men beholde klassen som den viktigste arbeidsenheten i grunnskolen
- Styrke praktiske valgfag på ungdomsskolen
- Innføre et talentprogram der barne-, ungdoms- og videregående skole samarbeider om å gi talentfulle elever et tilpasset opplegg
- Gi elevene større mulighet til å ta fag på høyere nivå
- Invitere næringslivet til et samarbeid om praktiske valgfag
- Sikre elevene et godt leirskoletilbud

En trygg skolehverdag

Det er skolens og lærerens ansvar at eleven trives, og at læringsmiljøet oppleves som positivt. Det skal være et godt miljø både inne og utendørs. Skolene skal ha et godt psykososialt miljø, uten mobbing og diskriminering. Skolen må settes bedre i stand til å ta dette ansvaret, og sikre rettighetene til både mobbeoffer og mobber. Det er viktig at det gode arbeidet som er startet i skolene videreutvikles.

Sandeskolen må tilrettelegge for økt fysisk aktivitet blant elevene. Ved å innføre fysisk aktivitet som en del av andre fag enn gym vil skolen bidra til å ivareta

folkehelseperspektivet. For å stimulere til fysisk aktivitet må skolene ha trafiksikker adkomst.

Kommunens skolebygg må ha en tilfredsstillende standard. For å klare dette må behovet for vedlikehold, renovasjon og nybygg i de ulike skolekretsene kartlegges. Med bakgrunn i dette må det lages en tydelig handlingsplan for når og hvordan ulike investeringer skal gjennomføres.

Venstre vil:

- Videreutvikle arbeidet mot rasisme, mobbing og fordommer
- Sørge for midler til kompetanseutvikling blant lærere og rådgivingstjeneste når det gjelder mobbeproblemet
- Styrke det rusforebyggende arbeidet ved skolene
- Innføre fysiske aktiviteter i andre fag enn gym
- Sikre trygge og gode skoleveier og legge til rette for at flere elever kan sykle til og fra skolen
- Kartlegge behovet for vedlikehold, renovasjon og utvidelser ved kommunens skoler

Skolefritidsordning (SFO)

Stadig flere barn er i skolen hele dagen, gjennom at de har plass i skolefritidsordning. Venstre ønsker at barna skal ha en helhetlig skoledag tilpasset deres behov.

Venstre vil:

- At det skal være pedagogisk personale tilstede til enhver tid i skolefritidsordningen
- At det legges til rette for fysisk aktivitet, gjerne utendørs, i SFO
- At kommunen i samarbeid med idrettsforeningene i Sande etablerer Idrettsfritidsordning (IFO)
- At det re-etableres et ferietilbud i SFO ordningen
- At fleksibiliteten i SFO styrkes ytterligere, og prisen må reflektere tilbudet

Barnehage

Venstre vil at barnehagetilbudet skal være fleksibelt når det gjelder innhold og åpningstider. Sande skal ha et variert tilbud av barnehager med en mangfoldig pedagogisk profil. I dag har Sande kommune en balansert fordeling mellom private og kommunale barnehager. Det vil Venstre fortsette med. Samtidig står små barnehager på under fire avdelinger i fare for å måtte legges ned pga. trange økonomiske rammer. For å sikre et mangfold av barnehagetilbud er det viktig at private og kommunale barnehager likebehandles.

Barnehagen må være åpen også i innklemte arbeidsdager i forbindelse med høytider og det må eksistere et barnehagetilbud også i juli. Venstre vil innføre en

ordning med rett til barnehageplass ved fylte ett år, slik at alle ettåringer i Sande kan få et tilbud om plass uavhengig av når på året de er født.

Venstre vil:

- Gi barn rett til barnehageplass ved fylte ett år
- Sørge for at barnehager holder åpent i forbindelse med høytider og ferier
- Gjennomføre tiltak som sikrer muligheten til å drifte barnehager med fire avdelinger eller mindre

Barnevernet

Alle barn har rett til en trygg og god oppvekst. Samfunnet må trå til når foreldre og deres nettverk ikke makter omsorgsoppgaven. Barnevernet er viktig for barns rettssikkerhet og for å sikre at alle får like muligheter.

Barnevernet må prioriteres med økte ressurser. Det er nødvendig for å komme tidligere inn i sakene. Dette vil igjen kunne forebygge plasseringer i fosterhjem eller institusjoner. Det vil fortsatt være behov for både å rekruttere flere gode fosterhjem, samt ha et variert tilbud av kompetente institusjoner. Barnevernet i Sande må videre bygge ut et fullgodt ettervernstilbud.

Venstre vil:

- At barnets beste, barnets deltakelse og barnets perspektiv skal ha hovedfokus i alle barnevernssaker
- At familieråd alltid skal brukes eller ha vært vurdert
- Forbedre koordineringen mellom barnevern, skolehelsetjeneste og skole rundt den enkelte elev, for å fange opp elever med utfordringer
- Rekruttere flere fosterfamilier og tilsynsførere, blant annet gjennom økt markedsføring
- Ha barnevernskontakt på alle skoler
- Senke terskelen for å gi bekymringsmelding til barnevernet, med en særlig innsats rettet mot barnehager og helsestasjoner
- Ha godt ettervern frem til fylte 23 år
- Gjennomføre brukerundersøkelser for ettervernet
- Styrke tilliten til barnevernet
- Styrke opplæringen og oppfølgingen av fosterforeldre
- Styrke barnevernets internkontroll og tilsynsfunksjonen
- Gi obligatorisk kursing i barnekonvensjonens forpliktelser til alle som jobber med barn og unge

Næring og nyskaping

Næringslivet er viktig for Sandes utvikling. Småbedriftene er grunnfjellet i norsk næringsliv, og en positiv næringsutvikling er den viktigste forutsetningen for en god kommuneøkonomi. Lokale arbeidsplasser vil også bespare miljøet ved forkortet

reisevei. Lokalt næringsliv vil gi kommunens ungdom større muligheter til å skaffe seg arbeid.

Lokale arbeidsplasser

Sande har en stor andel arbeidspendlere og en stor handelslekkasje ut av kommunen. Kunnskapsbasert næring er lite arealkrevende, og plassert i sentrum ville det kunne bidra til en positiv utvikling for Sande. De som arbeider i Sande vil handle mer i lokale forretninger. Dette vil føre til mindre handelslekkasje, og dermed muligheter for et enda bedre og bredere handelstilbud i sentrum.

Lokale arbeidsplasser vil medføre en meget positiv miljøgevinst i form av mindre forurensning i forbindelse med reise. Kortere reiseveier vil friggi mer tid, som i dagens samfunn blir stadig mer dyrebar.

Vi har for få byggeklare næringsarealer i kommunen. Venstre mener kommunen må ta en aktiv rolle for å klargjøre arealer og se på muligheter for å hjelpe virksomheter i gang i den tøffe oppstartsfasen.

Venstre vil:

- Bidra til å utvikle næringsarealer i sentrum gjerne i samarbeid med private aktører i offentlig-privat samarbeid (OPS). Lokalene kan med hell inneholde arealer for handel, kunnskapsbasert næring og kultur.
- At Sande Kommune skal imøtekomme etterspørselen etter næringstomter for ulike typer virksomhet.
- Videreutvikle Hanekleiva som regionalt næringsområde ved å utvikle byggeklare tomter
- Næringsareal må tilrettelegges med tilgang til vei, vann og kloakk.
- Flytte teknisk sentral ut av sentrum for å frigjøre plass til nyttige sentrumsfunksjoner.

Gründer- og næringsvirksomhet

Det kan oppleves tung å starte egen virksomhet i møte med byråkratiet og skjemaveldet. Det må bli enklere å starte nye bedrifter i Sande og kommunen bør aktivt veilede og bistå nyskapere.

Det offentlige innkjøpsreglementet og dagens praktisering av dette er i mange tilfeller et hinder for handel mellom Sande kommune og små lokale bedrifter. Det offentliges betydning som kunde kan føre til nyetableringer og nye bedrifter som overlever den første, avgjørende tiden.

Venstre vil:

- Stimulere til næringsutviklingen i Sande. Kommunen må aktivt arbeide for etablering av nye virksomheter, samt rettlede og støtte eksisterende virksomheter

- Videreutvikle samarbeidet med Sande næringsråd
- Med enkel saksgang må det legges til rette for at små og mellomstore bedrifter skal kunne etablere seg eller utvide
- At registreringer og innrapporteringer skal kunne skje enkelt via Internett
- Se på mulighetene for å etablere et kommunalt stipendiat/gründerfond for å få satt i gang gode næringsideer
- Satse på ungt entreprenørskap i ungdomskolen
- Gå gjennom innkjøpsreglementet og kommunens praktisering av det, med tanke på lokale bedrifter

Servicekommunen - en verdifull medspiller

Sande kommune må ha en offensiv serviceholdning overfor næringslivet. Det vil si rask saksbehandling, reduksjon av byråkratisk offentlig rapportering og proaktiv og velvillig holdning til kreativ dialog med bedriftene.

Venstre vil:

- Ha rask, effektiv og presis kommunal saksgang, spesielt innen byggesak
- Gjennomgå kommunal saksgang for å redusere unødig byråkrati
- At Sande kommune skal være en verdifull medspiller gjennom å ha god næringskompetanse

Kultur og idrett

I Sande er det et godt tilbud for alle aldersgrupper. Det er stort utvalg av aktiviteter innenfor idrett, musikk, kultur og friluftsliv. Fra et folkehelseperspektiv er det avgjørende å stimulere til et mangfold av aktiviteter slik at flest mulig kan delta. Fysiske og sosiale aktiviteter fører til en bedre helse for den enkelte.

Kultur

Kunst og kultur har egenverdi. Venstre vil satse både på talentene og bredden innen alle felt, om det er billedkunst, musikk, dans eller andre kulturuttrykk. Alle skal ha muligheter for gode kulturopplevelser, uavhengig av økonomi og bakgrunn.

Venstre vil:

- Prioritere kulturtilbud til barn og unge
- Utvikle arenaer for dem som ønsker et alternativ til organiserte aktiviteter
- At kulturen skal ha plass til både profesjonelle og amatører
- Se på muligheter av brannsikring av "Fjøset" på Prestegården
- Ha et godt samarbeid og en tett dialog med Sande Kulturråd

Kulturskolen

Kulturskolen er en viktig aktør i barn og unges oppvekstmiljø og utdanningsløp. Den er en inngangsport til de estetiske fagområdene og den viktigste arenaen for å gi barn og unge mulighet til å skape kulturuttrykk. Kulturskolen er samtidig viktig for å dyrke frem talentene. Venstre vil styrke kulturskolen slik at barn og unge som ønsker det får plass til en overkommelig pris. Venstre vil oppfordre til mangfold, kvalitet og aktualitet i tilbudet og vi vil tilrettelegge for gode lokaliteter.

Venstre vil:

- Arbeide for kulturskole for alle gjennom et antall friplasser til vanskeligstilte barn
- Sørgje for at kulturskolen forblir samlet når kulturskolen skifter lokaler
- Styrke samarbeidet mellom kulturskole og grunnskole

Fritidsklubber

Venstre er forkjemper for sosiale arenaer som tilbyr fritidsaktiviteter for barn og ungdom. Fritidsklubbene tilbyr organiserte fritidsaktiviteter og gir ungdom muligheter og mestring og er holdningsskapende blant annet ved å motvirke rus, rasisme og vold. Venstre mener at barn og unge må ha mulighet til å være selvorganiserte og skape sin egen ungdomskultur. Venstre vil at kommunen skal ha en aktiv tilretteleggerrolle i dette arbeidet.

Venstre vil:

- Styrke den religionsnøytrale kommunale ungdomsklubben
- Gå i dialog med ungdomsklubber i privat regi for å bedre tilbudet til kommunens ungdommer
- Bidra til å skape et tolerant og inkluderende ungdomsmiljø

Idrett og fysisk aktivitet

Bedre folkehelse er en kvalitet for samfunnet som helhet. Godt tilrettelagte muligheter for fysisk aktivitet er viktig for å bygge opp folks mestringsevne, selvtillit og psykiske og fysiske helse. Derfor er det viktig å legge til rette for både organisert og selvorganisert fysisk aktivitet for alle aldersgrupper.

Venstre vil:

- Ha et godt samarbeid og tett dialog med idrettsrådet
- Samarbeide med næringsliv, boligbyggelag og andre om bygging og rehabilitering av idrettsanlegg
- Kommunen bør bistå ved søknader om spillemidler

Bibliotek

Bibliotekets oppgave er å være et lokalt kraftsenter for demokrati, opplysning og ytringsfrihet. Bibliotekene skal være et sted som fremmer leselyst og kunnskapshunger, og fungerer som samlingspunkt for folk i alle aldre. Et godt bibliotektilbud forutsetter tilgjengelighet, at biblioteket er godt utstyrt, teknologisk oppdatert og bemannet med kvalifisert personale.

Biblioteket skal ikke bare sikre tilgang til et bredt spekter av informasjon, kunnskap, litteratur- og kulturopplevelser, men også aktivt formidle disse ressursene. Ved å løfte bibliotekene som debattarena, og stimulere til bred medvirkning, styrkes sosiale nettverk og kulturfeltet åpnes for flere mennesker.

Venstre vil:

- Styrke biblioteket som en møteplass og integreringsarena for alle i kommunen
- Videreutvikle biblioteket som kultur- og læringsarena
- Arbeide for at biblioteklovens krav til bibliotekenes samfunnsoppdrag kan innfris
- Opprettholde et biblioteket i sentrum som er åpent alle hverdager

Gode rammer for frivillighet

Frivillighet bidrar til et samfunn der enkeltpersoner kan delta etter sine egne forutsetninger, til beste for seg selv og andre. Kommunen skal motivere til frivillighet ved å gi gode og forutsigbare rammer både økonomisk og organisatorisk. Venstre mener det er viktig å synliggjøre frivillig innsats, gi det et ansikt, øke status og gi anerkjennelse for at frivillig arbeid er en solid bærebjelke i vårt nærmiljø. Mer frivillighet og engasjement gjør kommunen vår til et bedre sted å bo.

Venstre vil:

- Tilrettelegge for et aktivt frivillighetsarbeid i Sande

Helse og omsorg

Retten til høyest oppnåelig helsestandard er en del av menneskerettskonvensjonen, og norsk lov. Et godt helsevern er en forutsetning for enkeltmenneskets frie utfoldelse. Den sosiale liberalismen gir individet økt ansvar, men tar også vare på våre medmennesker, uansett hvem de er. Venstre tar borgere med omsorgsbehov på alvor, og vil behandle alle som selvstendige individer. Mennesker med omsorgsbehov skal ha en like selvfølgelig rett til å ta egne valg som alle andre.

Folkehelse

En god barnehage, en god skole, et inkluderende arbeidsliv og deltagelse i frivillig aktiviteter er viktig for helsen. I tillegg trengs noen målrettede tiltak. For å fremme

helse og forebygge fremfor å behandle, må helsestasjonene og lavterskeltilbudene styrkes. Frisklivssentralen bør etableres og bli et tverrfaglig kompetansesenter for helsearbeid i kommunen.

Venstre vil:

- Ha et variert aktivitetstilbud for både friske eldre og eldre i institusjon
- Sørge for å opprettholde frisklivssentralen
- At frisklivssentralen skal fungere som en informasjons- og rådgivningstjeneste for alle som har behov for det
- Rekruttere psykologer og helsesøstre med spesialkompetanse til helsestasjonen for å få et godt lavterskeltilbud innen psykisk helse
- Tilby oppfølging av over- og undervekt hos barn og gravide ved helsestasjonen

Eldreomsorg

Sykehjem er et godt og nødvendig tilbud til alle som opplever omfattende helsesvikt. Vi vil oppgradere den medisinske kompetansen ved sykehjemmene. Enkelte sykehjemspasienter opplever å stadig bli sendt mellom sykehus og sykehjem grunnet manglende kapasitet og kompetanse til å kunne gi nødvendig behandling og pleie ved sykehjemmene.

Alle som har behov for det skal sikres praktisk og medisinsk hjelp i hjemmet, men det må fortsatt skilles mellom helsetjenester og praktisk bistand. Slik sikres alle et forsvarlig tilbud. Venstre støtter fritt brukervalg i hjemmetjenesten, fordi det innebærer at folk kan velge mellom den kommunale leverandøren og ulike private leverandører. Det er viktig at det finnes et privat alternativ til kommunens hjemmetjenester, slik at den enkelte kan velge det tilbudet som vedkommende mener passer best og fordi et privat tilbud vil være en viktig sammenligning slik at begge tjenestene kan utvikle seg videre. Mennesker må imidlertid også ha rett til ikke å velge, og alle som ikke vil eller ikke kan velge skal automatisk få hjelp fra den kommunale hjemmetjenesten. Pleietrengende må få bo i sitt eget hjem så lenge de ønsker det og så lenge det er medisinsk forsvarlig.

Venstre vil:

- Styrke den medisinske kompetansen på sykehjemmene
- Åpne for innføring av fleksible turnusordninger. Tilpasset den enkelte ansattes ønsker, der det ikke går ut over tjenesten
- Styrke hjemmesykepleien
- Jobbe for at de ansatte som ønsker det skal få økte stillinger

Psykisk helsevern

Mange opplever psykiske plager i kortere eller lengre perioder. Hjelpetilbudet må være bredt, allsidig og gjøre det mulig å fungere i eget nærmiljø. Venstre vil styrke samarbeidet mellom de ulike nivåene i behandlingsapparatet.

Vi mener det er behov for å styrke innsatsen innen barne- og ungdomspsykiatri. Staten har et hovedansvar for dette, men det er samtidig behov for en bedre samordning mellom de statlige og kommunale tilbudene for å se disse i en helhetlig sammenheng.

Venstre mener skolehelsetjenesten må tilføres kompetanse innenfor psykiatri, fordi det er til skolehelsetjenesten mange barn og unge først henvender seg når de har behov for hjelp.

Venstre vil:

- Opprette et lavterskel psykologtilbud med statlig tilskudd i kommunehelsetjenesten, hvor det skal være mulig å få behandling uten henvisning
- Ha et nært samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten
- Styrke skolehelsetjenesten med kompetanse innen psykiatri
- Gi tilbud om bolig med tilsyn til alle som trenger det av helsemessige grunner
- Utvide tilbudet om samtale med psykiatrisk sykepleier fra psykososialt team
- Ha tilstrekkelig bemanning av psykiatriske sykepleiere i eldreomsorgen
- Gjennomgå rutiner for oppfølging av barn bosatt hos foresatte med psykiske lidelser
- Arbeide for gode støttetilbud for pårørende.

Rusomsorg

Venstre vil arbeide for at de rusavhengiges situasjon og behandlingsbehov tas på alvor. Dette vil også dempe konfliktnivået i forholdet mellom rusavhengige og samfunnet rundt. I dag er behandlingsapparatet fragmentert, og ansvaret for den enkelte delt mellom primærhelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste. Videre kommer det et press fra statlig hold om statlig koordinering og oppfølging.

Venstre mener at mest mulig omsorg skal være der du bor, altså i kommunen. Hver bruker skal ha en fast kontaktperson. Brukerne må ha et botilbud tilpasset deres situasjon, samt et boligteam for oppfølging. Brukere skal ha muligheten for og stimuleres til å utnytte sin restarbeidsevne. Venstre vil legge til rette for lavterskeltilbud for ungdom eller unge voksne med rusavhengighet eller rusproblemer kombinert med psykiske og sosiale vansker. Venstre er opptatt av å gi en så sømløs tjeneste som mulig slik at disse ikke blir en kasteball i det offentlige systemet.

Venstre vil:

- At Sande kommune skal utvikle tjenester innenfor rusfeltet i tråd med statlige føringer som ligger i samhandlingsreformen
- Styrke råd- og veiledningstjenesten for unge rusmisbrukere
- Gi brukere faste kontaktpersoner i møte med det offentlige
- Styrke ettervernet knyttet til arbeid/aktivitet og bolig
- Etablere lavterskel aktivitetstilbud for ungdom og unge voksne med rusavhengighet eller rusproblemer i kombinasjon med psykiske og sosiale vansker

- Gi brukerne et botilbud tilpasset deres situasjon
- Styrke kompetansen knyttet til vold i nære relasjoner

SLIK VIL VENSTRE ARBEIDE FOR SANDE

I politikken er ofte partienes arbeidsform like viktig som standpunkter i enkeltsaker. Dette er det vi vil skal kjennetegne Venstres arbeid i Sande:

Vi står for åpenhet

alle skal ha tilgang til informasjon som ligger til grunn for beslutninger, beslutningene skal ikke fattes i lukkede rom og kommunen skal drive et aktivt og servicepreget informasjonsarbeid.

Vi tror på bred deltakelse

alle har noe å bidra med! De beste beslutningene blir til når vi har hørt alle argumenter for og mot – og lært av hverandre. Kommunalt ansatte skal ha ytringsfrihet til å fortelle om hvordan de opplever sin arbeidssituasjon.

Vi er uavhengige av særinteresser

og forsøker å legge fellesskapets beste til grunn. Vi er verken talerør for fagforeninger eller næringslivsinteresser. Vi går ofte inn for konkurranser i næringslivet for å få en rettferdig kamp om å levere de beste løsningene – det er jo det næringslivet skal være gode på!

Vi tar ansvar

og legger ikke skylden på andre når det er de folkevalgte som sitter med det øverste ansvaret i kommunen. Dette ansvaret innebærer også at det er kommunestyret som skal ha det siste ordet når det gjelder verdier og arbeidsform i kommunen. Rådmannen bør ansettes på åremål.

Venstres 10 liberale prinsipper

Stem Venstre om du verdsetter Venstres sterke engasjement for sosial rettferdighet, for en god skole, for friheten til å skape sin egen arbeidsplass, for miljøet, for personvern og åpenhet.

"Ti liberale prinsipper" er fundamentet for Venstres sterke engasjement for sosial rettferdighet, for en god skole, for friheten til å skape sin egen arbeidsplass, for miljøet, for personvern og åpenhet.

Friheten skal gjelde overalt, for alle

Liberalismens mål er enkeltmenneskets frihet. Venstre vil utvide den enkeltes mulighet til å ha makten i eget liv – for begge kjønn, på tvers av landegrenser, kulturell bakgrunn, livssyn og legning. Vi hviler først når friheten gjelder overalt, for alle.

Det personlige ansvaret er ufravikelig

Alle har ansvar for seg selv. For Venstre er dette like grunnleggende som retten til frihet. Vi er sterke i troen på at den som gis anledning til å ta ansvar, griper muligheten – og gjennom det vinner økt verdighet og frihet. De få som er ute av stand til å ta ansvar for seg selv, skal få samfunnets hjelp til å leve et verdig liv.

Alle har ansvar for hverandre, for miljøet og for kommende generasjoner

Alle har ansvar for hverandre og for å sikre at kommende generasjoner har samme muligheter til frihetsutfoldelse som oss. Vi plikter å hjelpe andre med å sikre forutsetningene for frie liv, blant annet gjennom å bygge sterke felles institusjoner, ved å bekjempe fattigdom og ved å respektere naturens egenverdi og bærekraft.

Virkelig frihet forutsetter felleskap og rettferdighet

En fri verden kjennetegnes av rettferdighet, verdighet og muligheter for alle. Frie samfunn har lokale, nasjonale og globale felleskapsinstitusjoner og et godt sikkerhetsnett for alle. Frie samfunn er rettferdige og åpne – hvor enhver person med de nødvendige evner og innsatsvilje, skal kunne nå enhver posisjon i samfunnet.

Alle er likeverdige, men ingen er like

Liberalismen er raus. For Venstre er det en verdi i seg selv at mennesker er ulike og tar ulike valg. Respekten for ulikhet inkluderer fordi den innebærer nysgjerrighet i møte med det ukjente, og toleranse for at det gode liv ikke er likt for alle. Toleranse betyr respekt, ikke likegyldighet eller feighet.

Politikk skal fremme livskvalitet og menneskelig vekst

Det liberale engasjementet for frihet går lengre enn å sikre alle materiell trygghet og velstand. Overalt i verden kjennetegnes det gode liv av mer enn det materielle – av kultur og åndsliv, frivillig arbeid og læring. Liberal politikk skal sikre dette som reelle muligheter for alle i et samfunn.

Politisk makt skal komme nedenfra

Politisk makt og styring skal forankres i demokratiske institusjoner med stemmerett for alle. Demokrati, ytringsfrihet, organisasjonsfrihet, og trosfrihet er grunnleggende

liberale rettigheter. De viktigste avgjørelsene som gjelder fellesskapet, skal tas av folkevalgte organer.

Makt skal spres og balanseres

Et liberalt samfunnssystem består av fire bærebjelker: Demokratiet, rettsstaten, det sivile samfunn og markedsøkonomien. Venstre er opptatt av å sikre disse institusjonenes åpenhet, uavhengighet og samspill. En slik spredning av makt og åpenhet om maktutøvelse er nødvendig for å hindre autoritær politikk, maktmisbruk og korrupsjon.

Den liberale staten er upartisk, sterk og begrenset

Den liberale staten må bygge sterke fellesskapsinstitusjoner for å sikre frihet og muligheter for alle, uten å frata den enkelte ansvar. Staten må være nøytral overfor livssyn. Den liberale statsmakten må respektere begrensningene i egen makt. Staten har et spesielt ansvar for å verne om mindretallets rettigheter.

Liberalismen er optimistisk og alltid underveis

Det liberale samfunnet er alltid underveis og åpent for bedre løsninger, skapt gjennom kraften i de bedre argumenter og gjennom mennesker som får brukt evnene sine. Venstres optimisme er grunnlagt på en sterk tillit til menneskenes skaperkraft og på en tro på at det i fellesskap er mulig å legge grunnlag for frie liv, overalt - for alle.